



JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTON SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YKSIKÖN OPINTO- OHJAUSSUUNNITELMA

Kaija Kröger

**Kehittämishankeraportti
Lokakuu 2006**



**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Kröger, Kaija	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 48	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus <input type="checkbox"/> Salainen _____ saakka	
Työn nimi JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTON SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YKSIKÖN OPINTO-OHJAUSSUUNNITELMA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Lerkkanen, Jukka		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän aikuisopisto		
Tiivistelmä Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia opinto-ohjaussuunnitelma Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikköön. Lisäksi tavoitteena oli jäsentää opinto-ohjauksen käsitettä sosiaali- ja terveysalan toisen asteen oppilaitoksessa ja luoda pohjaa opinto-ohjauksen suunnitelmallisen kehitystyön välineeksi. Kehittämishankkeen tietopuolisessa taustassa hahmotettiin kirjallisuuden avulla opinto-ohjauksen käsitettä, tavoitteita ja malleja sekä opinto-ohjauksen kehittämisen merkitystä oppilaitoksen ja aikuisopiskelijan opintojen tukemisen näkökulmista. Kehittämishankkeessa hyödynnettiin Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä laadittua kehittämishankeraporttia opiskelijoiden kokemuksista ohjauksesta henkilökohtaistamisen eri vaiheissa. Tutkimusongelmina olivat, mitä opinto-ohjauksella tarkoitetaan, mitä opinto-ohjaukseen sisältyy ja miten opinto-ohjaus tulee organisoida Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Aineisto kerättiin teemahaastattelemalla sosiaali- ja terveysalan yksikön henkilöstöä ja tutustumalla Jyväskylän ammattiopistossa laadittuihin opinto-ohjaussuunnitelmiin. Teemahaastattelut toteutettiin kesä- ja elokuussa 2006 ja niihin osallistui yhteensä 16 henkilöä. Opinto-ohjaus koottiin kolmivaiheisen henkilökohtaistamisen mukaisiksi taulukoiksi, joissa tarkasteltiin opinto-ohjauksen tavoitteita, sisältöä, vastuuhenkilöitä, menetelmiä, materiaaleja, arviointia ja verkostoa henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksen, oppimisen ja opiskelun ohjauksen ja ammatillisen suuntautumisen ohjauksen näkökulmista. Tulosten perusteella voitiin todeta, että aikuisopiskelijoiden opintojen ohjaus on hajautettu niin, että siihen osallistuvat kaikki henkilöstöryhmät. Opinto-ohjausta annetaan opiskelijan opintopolun eri vaiheissa niin, että lainsäädännön määrittelemä opinto-ohjauksen määrä toteutuu opintojen aikana. Tämän lisäksi jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista opintojen ohjausta. Opinto-ohjauksen haasteet liittyivät ohjaukseen osallistuvan henkilöstön työnjaon ja vastuualueiden kehittämiseen sekä tutoritoiminnan organisointiin ja ohjaamiseen. Tällä hetkellä opinto-ohjaus ei kata kaikkia opiskelijan ohjaukseen liittyviä osa-alueita. Keskeisenä haasteena on sopia siitä, kenen vastuulla opinto-ohjaus on kokonaisuutena.		
Avainsanat (asiasanat) Opinto-ohjaussuunnitelma, opinto-ohjaus, ohjaus, aikuisopiskelu, ammatillinen koulutus		
Muut tiedot		

Author(s) Kröger, Kaija	Type of Publication Development project report	
	Pages 48	Language Finnish
	Confidential <input type="checkbox"/> Until _____	
Title GUIDANCE AND COUNSELLING PLAN FOR THE SOCIAL AND HEALTH CARE DEPARTMENT OF THE JYVÄSKYLÄ INSTITUTE OF ADULT EDUCATION		
Degree Programme Teacher Education College, Study Counsellor Education		
Tutor(s) Lerikkanen, Jukka		
Assigned by The Jyväskylä Institute of Adult Education		
Abstract <p>The aim of the development project was to form a planning of guidance and counselling for the Social and Health Care Department of the Jyväskylä Institute of Adult Education. Furthermore, the objective was to analyse the concept of the study counselling in the second degree of the Social and Health Care Department and to provide the basis as the tool of the systematic development work of the study counselling.</p> <p>The theoretical framework was formed with help of the literature the abstract of the counselling, objectives and models and significance of the developing of the study counselling the points of view of the supporting the Social and Health Care Department and the adult student's studies. A Development project report that was drawn up in the unit of the Social and Health Care Department of the Jyväskylä Institute of Adult Education was utilised from the experiences of the student's counselling at the individual guidance process.</p> <p>The research problems were the following: what the study counselling refers to, what is included in the study counselling and how the study counselling has to be organised in the Social and Health Care Department of the Jyväskylä Institute of Adult Education.</p> <p>The data was collected by theme interviewing the staff of the Social and Health Care Department and by becoming acquainted with the guidance and counselling plannings that have been drawn up in the Jyväskylä Institute of Education. The theme interviews were carried out in June and August 2006 and altogether 16 persons participated in them. The counselling was constructed to tables according to the three stages of the individual guidance process. In tables are seen the objectives of the study counselling, contents, persons in charge, methods, materials, the evaluation and the network were examined from the points of view of the counselling of the learning and studying of personal growth and development and of the counselling of the vocational directing.</p> <p>The results suggest that the study counselling of the adult student's studies has been decentralised so that the most important person who participates the study counselling is the teacher who is in charge of the students group but also all the staff will participate in it. The study counselling will be given at different stages of the student's study path so that the amount of study counselling defined by the legislation will come true during the studies. In addition to this, every student has an opportunity to get the personal counselling of studies.</p> <p>The challenges of the study counselling were connected to the developing of the divisions of labour of the staff which participates in the counselling and of spheres of responsibilities and organising and directing of the tutor education. At the moment, the study counselling does not cover all the sectors which are related to the study counselling. The central challenge is to agree on whose responsibility the study counselling is as a whole.</p>		
Keywords Planning of guidance and counselling, student counselling, counselling, adult studying, vocational education		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 OHJAUS JA OPINTO-OHJAUS KÄSITTEENÄ.....	4
2.1 Opinto-ohjauksen tavoitteet	5
2.2 Opinto-ohjausta koskevat säädökset	7
2.3 Opinto-ohjauksen lähtökohdat	8
2.4 Opinto-ohjauksen nykytila ammatillisella 2. asteella	10
3 AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS TÄNÄ PÄIVÄNÄ	12
3.1 Aikuinen oppijana ja ohjattavana	13
3.2 Opinto-ohjauksen nykytila Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalalla.....	14
3.3 Sosiaali- ja terveysalan yksikön oppimisen näkemys.....	15
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
5 OPINTO-OHJAUSUUNNITELMAN LAATIMINEN	18
6 OPINTO-OHJAUS JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTON SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA.....	19
6.1 Opinto-ohjauksen yhteenveto	19
6.1.1 Opinto-ohjauksen määrittelyä	19
6.1.2 Opinto-ohjauksen toteutus ja sisältö	20
6.1.3 Opinto-ohjauksen periaatteet	20
6.2 Opinto-ohjauksen organisointi.....	20
6.2.1 Opinto-ohjaus hakeutumisvaiheessa	21
6.2.2 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aloitusvaiheessa.....	22
6.2.3 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aikana	24
6.2.4 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen päättymisvaiheessa.....	25

6.2.5 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen jälkeen.....	26
7 POHDINTA	27
LÄHTEET.....	30
Liite 1: Opinto-ohjauksen vastuu- ja työnjako.....	33
Liite 2. Opinto-ohjauksen sisällöt tehtävänimikkeittäin	35
Liite 3. Opinto-ohjaus hakeutumisvaiheessa.....	39
Liite 4. Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aloitusvaiheessa	41
Liite 5. Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aikana.....	43
Liite 6. Opinto-ohjaus tutkinnon päättymisvaiheessa	46
Liite 7. Opinto-ohjaus opintojen jälkeen	48

1 JOHDANTO

Ammatillisessa koulutuksessa henkilökohtaistaminen, monimuotoisuus ja valinnaisuus ovat lisääntyneet. Aikuisopiskelijat ovat heterogeeninen ryhmä niin ikärakenteen kuin aikaisemmin hankitun osaamisen osalta. Tutkinnon suorittajan on osattava tehdä valintoja, asettaa itselleen päämääriä ja kyky ratkoa ongelmia on entistä tärkeämpää ja vaatii itsetuntemuksen lisäksi myös toimintaympäristön tuntemusta. Lisäksi kasvava osuus oppimisesta on siirtynyt työpaikoille työssäoppimisen muodossa.

Opinto-ohjaus on haasteellista kehittämistyötä. Hyvä opinto-ohjaus tukee aikuisopiskelijaa menestykselliseen työhön ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen. Hyvän ohjauksen lopputuloksen saavuttamiseksi tarvitaan usean ammattiryhmän osaamista. Kun ohjaukseen osallistuu eri tahot, yhdessä sovitut toimintaperiaatteet, työn ja vastuunjako auttavat sekä tutkinnon suorittajaa että ohjaajia toimivaan ja tulokselliseen prosessiin.

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia opinto-ohjaussuunnitelma Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikköön. Opinto-ohjaussuunnitelmaan koottiin opinto-ohjauksen keskeiset periaatteet ja opinto-ohjauksen tavoitteet, sisältö sekä vastuuhenkilöt. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä tehtyä opiskelijakyselyä, jossa tutkinnon suorittajilta kysyttiin kokemuksia ohjauksesta henkilökohtaistamisen eri vaiheissa. Aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikön henkilöstöä teemahaastateltiin siitä, minkälaisia opiskelijaohjaukseen liittyviä työtehtäviä eri ammattiryhmille kuuluu. Teemahaastattelut koottiin yhteenvedoksi tehtävänimikkeittäin.

Teemahaastattelun avulla selvitettiin, minkälaisia menetelmiä tänä päivänä käytetään sosiaali- ja terveysalan yksikön opinto-ohjauksessa, miten sitä arvioidaan sekä minkälainen verkosto toimii tällä hetkellä opintojen ohjauksessa ja miten verkostoa voi kehittää opinto-ohjauksen toiminnan kannalta. Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä on tarkoituksena ottaa käyttöön opinto-ohjaussuunnitelma, jonka avulla on

mahdollista järjestää nykyistä kattavampaa opinto-ohjausta aikuisopiskelijan opintopolun eri vaiheisiin sekä sopia siitä, ketkä ovat toimijoina ja vastuuhenkilöinä opinto-ohjauksessa.

2 OHJAUS JA OPINTO-OHJAUS KÄSITTEENÄ

Ohjauksen-käsite on moniulotteinen: siinä yhdistyy monia ammatti- ja toimintakäytänteitä sekä eri lähestymistapoja ja menetelmiä (Vehviläinen 2001,9.). Opinto-ohjaus on monitieteellinen, teoriaperusteinen ja oppimista korostava vuorovaikutussuhde, missä on kyse ohjattavan auttamisesta, ei terapiasta (Lerkanen 2005.). Ohjaukseen liitetään usein neuvonta, mikä kuitenkin voidaan ymmärtää ohjauksen yläkäsitteeksi, joka sisältää useita toimintamuotoja, kuten ohjauksen, arvioinnin, informoinnin, uravalinnan ohjauksen, sijoittumistietopalvelut, verkostotyön sekä opintonsa päättäneiden seurannan (Lairio & Puukari 1999,25.).

Lairio ja Puukari (2001) tarkastelevat ohjauksen käsitettä Gladdingin (1996) ja Nelson-Jonesin (1995) mukaan. He määrittelevät ohjauksen suhteellisen lyhytkestoiseksi ihmisten väliseksi teoriapohjaiseksi prosessiksi. Psykkisesti terveitä ihmisiä autetaan ratkomaan kehityksellisiä ja tilannesidonnaisia ongelmiaan. Ohjausta voidaan tarkastella myös hyvänä auttamissuhteena, interventiovalikoimana tai psykologisena prosessina. Ohjauksessa tavoitellaan tilaa, jossa ohjattava itse pystyy auttamaan itse itseään. Samassa teoksessa ohjausta on käsitelty myös McLeodin (1998) mukaan. Hän liittää ohjaussuhteeseen ohjaajan ja ohjattavan fyysisen, kielellisen sekä ajatteluun ja tunteisiin liittyvän vuorovaikutuksen. Yleisesti ohjaus on suunnattu ihmisille, joilla on ongelmia elämänkaaren kehitysvaiheissa. (Lairio & Puukari 2001, 9-10.)

Ohjauksen määritelmässä on nähtävissä yhteisiä piirteitä: ohjaus on ammatti, joka edellyttää tiettyä koulutusta; ohjaus on aktiivista toimintaa, ei pelkää ongelmien kuuntelemista; ohjauksessa käsitellään henkilökohtaista, sosiaalisia, ammatillisia ja koulutuksellisia asioita; ohjaajat työskentelevät

yleensä ”normaalien” ihmisten parissa, joiden ongelmat vaativat esimerkiksi lyhytkestoista interventiota; ohjaus perustuu teoriaan ja noudattaa joitakin yleisiä periaatteita; ohjausprosessin avulla ohjattava oppii tekemään päätöksiä ja uusintamaan toimintatapoja, tunnetiloja ja ajattelua. Opinto-ohjaus on yksi erityisalue ohjauksen saralla. (Lairio & Puukari 2001, 9-10.)

Opinto-ohjauksessa ohjattavaa autetaan ymmärtämään ja selventämään omaa elämäntilannettaan ja tuetaan tulevaisuuden jäsentämisessä. Tavoitteena on, että opiskelija kokee voimaantumista ohjausprosessin aikana. Ohjauksella tavoitellaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ohjaukseen liittyy asiakaskeskeisyys: tuen, huolenpidon, lohdun ja toivon tarjoaminen. Ohjaussuhde on luonteeltaan virallinen ja luottamuksellinen. (Lerikkanen 2005.)

Ohjauksella tuetaan opiskelijan oppimista: annetaan asiallista ja oikeaa tietoa, autetaan selventämään ja luomaan kuvaa omista tavoitteista ja tulevaisuudesta. Ohjauksella opiskelijaa autetaan tunnistamaan omia voimavaroja ja rajoituksia sekä luomaan mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen. Ohjaus on prosessi, jossa opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään vahvuuksiaan suhteessa toimintaympäristönsä mahdollisuuksiin. (Lerikkanen 2005.)

2.1 Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteet on vahvistettu ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteissa. Niissä on annettu myös ohjeita opinto-ohjauksen järjestämisestä. Opetussuunnitelmien perusteissa ne on esitetty luvuissa 3.4 ja 5.1 sekä 6.

Yhtenä merkittävänä opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelijoita ohjataan tiedonhankintataidoissa ja yhteiskunnan tarjoamien ohjaus-, neuvonta- ja tietopalvelujen käytössä. Ohjauksessa pääpaino tulisi olla opintojen sujuvuuden turvaamisessa. Oppilaitoksen tulisi kehittää menetelmiä,

joiden avulla opiskeluun sitoutumista tuetaan, opintojen etenemistä seurataan ja esiin tuleviin ongelmiin puututaan riittävän ajoissa. Aikuisten ohjaaminen vaatii ohjaajalta sekä laaja-alaista koulutusrakenteen ymmärtämistä että aikuisen opiskelijan elämäntilanteen huomioon ottamista. Aikuisopiskelijan ohjauksessa keskeistä on yksilöllisyys ja aikaisemman koulutus- ja työhistorian huomioiminen opintoja suunniteltaessa. (Kasurinen 2004, 50-52.)

Lairio ja Puukari (2001) esittävät ohjauksen tavoitteeksi Schmidtin mukailemat tavoitteet (1996): käyttäytymismuutosten edistäminen, sosiaalisten ja henkilökohtaisten suhteiden parantaminen, sosiaalisten taitojen ja selviytymiskyvyn kehittäminen, päätöksentekoprosessien oppiminen, inhimillisten voimavarojen ja kasvun edistäminen. Ohjattavan on ymmärrettävä ongelmansa syy, vastuullisuus ja mahdollisuus ongelmasta selviytymiseen myös tulevaisuudessa. Ohjattavan oma vastuu omasta elämästään korostuu. (Lairio & Puukari 2001, 9-10.)

Opinto-ohjaussuunnitelman tehtävä on määrittää opinto-ohjauksen asema oppilaitoksen keskeisenä toimintaperiaatteena eli strategiana. Suunnitelmaan kirjataan opinto-ohjauksen toimintatavat, työnjako, resurssit ja hallinto. Opinto-ohjaussuunnitelman laadinnalla varmistetaan se, että opiskelijat tietävät millaisia ohjauspalveluja oppilaitoksessa on tarjolla ja kuka niistä vastaa. Suunnitelma selkiyttää ohjauspalvelujen työnjaon myös oppilaitoksen opettajille ja muulle henkilökunnalle. (Numminen, Heino, Joronen-Vallin, Karlsson, Lerkkanen, Virtanen & Pirttiniemi 2005, 3.)

Opinto-ohjaussuunnitelman laadinnan tulisi olla laajapohjaista, koska opinto-ohjaus on säädöksissä vastuutettu koko oppilaitoksen henkilöstölle. Tehtävään on hyvä nimetä työryhmä, jossa on ohjauksen asiantuntijoita, opettajia, muuta henkilökuntaa ja opiskelijoita. Myös oppilaitoksen johdon mukanaolo suunnitelman laadinnassa on välttämätöntä, koska ohjauksen tavoitteiden ja toimintalinjausten on tuettava koko oppilaitoksen strategiaa ja perustehtävää. Johto vastaa myös siitä, että opinto-ohjaussuunnitelma vahvistetaan osana oppilaitoksen opetussuunnitelmaa. Lisäksi opinto-ohjaussuunnitelmassa tulisi päättää siitä, miten opinto-ohjauksen sisältöä ja

laatua seurataan sekä arvioidaan osana oppilaitoksen muuta laatu järjestelmää. (Numminen ym. 2005, 8-11, 18.)

2.2 Opinto-ohjausta koskevat säädökset

Ammatillisessa koulutuksessa järjestettävää opinto-ohjausta koskevat säädökset sisältyvät lakiin ja asetukseen ammatillisesta koulutuksesta sekä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien valtakunnallisiin perusteisiin. Myös opetusministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelmassa Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008 on asetettu opinto-ohjaukselle tavoitteita.

Ammattikoulutuslain (L630/1998) mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opinto-ohjausta (§ 29). Ammattikoulutusasetuksen (A 811/1998) mukaan opetussuunnitelmiin tulee sisältyä muiden opintojen ohella opinto-ohjausta. Opiskelijalle annettava opinto-ohjaus on henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta (§ 2 ja 4). Ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteissa (2005) on vahvistettu yksityiskohtaisemmin opinto-ohjauksen tavoitteet ja annettu ohjeita sen järjestämisestä oppilaitoksessa. Opetussuunnitelman yhteiseen osaan tulee sisällyttää muun muassa suunnitelma opinto-ohjaukseen liittyvien tukipalvelujen järjestämisestä.

Opetusministeriön kehittämissuunnitelman, Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008 mukaan erityistä huomiota on kiinnitettävä koulutuksen nivelkohtiin ja siirtymisiin koulutusasteelta toiselle. Ammatillisessa peruskoulutuksessa on asetettu tavoitteeksi keskeyttämisten vähentäminen. Erityisopetuksen mieltäminen luonnolliseksi osaksi koulutustarjontaa ja käytännön työtä edellyttää opinto-ohjauksen ja tukitoimien kehittämistä sekä oppimisvaikeuksien huomioon ottamista. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisääminen, johon kuuluu opintojen nopea eteneminen ja näyttöjärjestelmän kehittäminen sekä koulutustakuuajattelu edellyttävät myös ohjaus- ja tukitoimien kehittämistä ammatillisessa koulutuksessa. Opinto-ohjauksen

merkitys korostuu edelleen opintojen valinnaisuuden ja vaativuuden lisääntyessä (Opetusministeriö 2005, 28-30.).

2.3 Opinto-ohjauksen lähtökohdat

Opinto-ohjauksen lähtökohtana on käsitys aikuisopiskelijasta aktiivisena ja vastuullisena oman oppimisprosessinsa haltijana. Tutkinnon suorittajaa ohjataan sitoutumaan opiskeluun ja ottamaan vastuuta omien opintojensa suunnittelusta ja etenemisestä. Opinto-ohjausta annetaan kunkin tutkinnon suorittajan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on että, tutkinnon suorittaja oppii arvioimaan valmiuksiaan ja kehittämään vahvuuksiaan sekä sijoittuu työelämään tai jatko-opintoihin. Lerkkasen (2005) mukaan oppimisen tavoitealueet oppimisen ja opiskelun ohjaus, ammatillinen suuntautuminen sekä ohjaus henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukeminen eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ne kulkevat limittäin opintojen ohjauksen eri vaiheissa.

Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on vahvistaa tutkinnon suorittajan elämänhallinnan taitoja, itsetuntemusta ja itseluottamusta. Osa tutkinnon suorittajista tarvitsee erityistä psyko-sosiaalista tukea elämässään ja opiskelussaan.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on perehdyttää tutkinnon suorittaja uuteen opiskeluympäristöön sekä avustaa häntä opiskelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tutkinnon suorittajan omaa vastuuta opintojen etenemisestä korostetaan ja samalla häntä ohjataan seuraamaan omien opintojensa edistymistä ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Ammatillisen suuntautumisen ohjauksen tavoitteena on tukea yksilöllisiä koulutus- ja uravalintapolkuja ja siten edistää opintojen jälkeistä työllistymistä ja jatko-opintoihin hakeutumista. Ammatillisen suuntautumisen ohjaukseen sisältyvät esimerkiksi koulutuksen markkinointi ja opiskelijavalinta. Keskeistä

on kehittää tutkinnon suorittajan omia päätöksentekotaitoja ja vahvistaa hänen ammatti-identiteettiään muistaen samalla elinikäisen oppimisen periaatteet.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opinto-ohjausta tulee sisältyä tutkintoon vähintään 1,5 opintoviikkoa. Lisäksi jokaisella tutkinnon suorittajalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opintojen ohjausta opintojensa ohella riittävästi. Oppilaitoksen tulee huolehtia erityisesti niiden tutkinnon suorittajien ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia (esimerkiksi lukemisen- ja kirjoittamisenvaikeus), poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opinto-ohjaus tulee toteuttaa siten, että tutkinnon suorittaja saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen sen aloitusta ja sen aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että hän saa tietoa ja kokemusta työelämästä, yrittäjyydestä ja ammateista, tutustuu ja saa mahdollisuuden kansainvälisiin kontakteihin, opiskeluun ja työhön sekä saa tukea opiskeluunsa ja elämäänsä mahdollisesti liittyvissä ongelmissa.

Ammatilliseen koulutukseen valituille opiskelijoille tulee antaa tietoa suoritettavista tutkinnoista, niiden opintojen muodostumisesta ja sisällöstä sekä opinnoista, joita he tarpeidensa mukaa voivat valita muista oppilaitoksista. Tutkinnon suorittajia tulee tukea valintojen tekemisessä. Tutkinnon suorittajille on laadittava heidän valintojensa mukaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma (HOPS). Henkilökohtaista oppimissuunnitelmaa tehtäessä on otettava erityisesti huomioon ne tutkinnon suorittajat, joilla on perusopetuksen aikana tai ammatillisen koulutuksen aikana opiskeluun tai elämiseen liittyviä vaikeuksia.

Koko henkilöstön tulee osallistua tutkinnon suorittajien ohjaukseen, mutta päävastuu sen suunnittelusta on opinto-ohjaajalla. Opinto-ohjauksen onnistumiseksi tulee tehdä oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä, yhteistyötä tutkinnon suorittajien kanssa ja eri oppilaitosten välillä sekä oppilaitosten ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Ammatillisten oppilaitosten tulee kehittää ura- ja rekrytointipalvelujaan yhteistyössä

työvoimatoimistojen ja elinkeinoelämän kanssa sekä edistää tutkinnon suorittajien työllistymistä ja jatkokoulutukseen pääsemistä (Opetushallitus, 2004. Opetussuunnitelman perusteet luku 5.1, 28).

Koulutuksen järjestäjän on vastattava myös tutkinnon suorittajan itsenäisten opintojen etenemisestä siten, että opiskelutehtävät suunnitellaan, tutkinnon suorittajien työskentelyä ohjataan ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan. Itsenäistä opiskelua tulee seurata ja tarvittaessa tulee antaa tukiopetusta. Lähiopetuksen ja kouluttajan ohjauksen tulee olla keskeistä opintojen alkuvaiheessa. Kun tutkinnon suorittajan itseohjautuvuus kehittyy opintojen edetessä, itsenäisen opiskelun määrää ja tutkinnon suorittajan vastuuta työ- ja opiskelutehtävistä tulee lisätä vähitellen, jolloin kouluttajan tehtävä painottuu suunnitteluun, seurantaan ja arviointiin (Opetushallitus, 2004. Opetussuunnitelman perusteet luku 6, 36.).

2.4 Opinto-ohjauksen nykytila ammatillisella 2. asteella

Opetushallituksen opinto-ohjauksen tilaa selvittäneen kansallisen arvioinnin mukaan ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksessa oli vakavia puutteita. Jopa kaksi viidesosaa opiskelijoista koki, ettei saanut opinto-ohjauksesta tukea opintoihinsa tai tietoa jatko-opiskelumahdollisuuksista. Opinto-ohjauksen resurssit vahvistivat opiskelijoiden käsityksiä. Päätoimisilla ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajilla oli keskimäärin 510 ohjattavaa opiskelijaa ja sivutoimisilla opinto-ohjaajilla 220 ohjattavaa opiskelijaa. Yli kolmasosassa oppilaitoksista opinto-ohjaajien aika ei riittänyt henkilökohtaisen ohjauksen antamiseen ainakaan kaikille opiskelijoille. (Numminen, Jankko, Lyra-Katz, Nyholm, Siniharju & Svedlin 2002, 136-137, 144.)

Ohjausta toteutettiin ammatillisissa oppilaitoksissa hyvin kirjavasti. Vakavia puutteita havaittiin erityisesti opiskelijoiden opiskelutaitojen ja opiskelumenetelmien ohjauksessa. Tutkimuksessa tuli esille myös se, että nivelvaiheessa koulutusvalintoja tehtiin liikaa mielikuvien eikä tiedon ja kokemuksen perusteella. Jopa 85 prosenttia opiskelijoista oli ammatillisten opintojen alkuvaiheessa epävarmoja omasta alastaan. Tämä aiheutti

opintojen keskeytyksiä ja opiskeluaikojen pitenemistä. (Kasurinen 2004, 43, 46; Numminen ym. 2002, 128-129; Numminen ym. 2005, 7.)

Valinnan mahdollisuudet ja henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat eivät myöskään toteutuneet toivotulla tavalla. Opiskelijoista 80 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ollut henkilökohtaista oppimissuunnitelmaa (HOPS) ja lähes joka neljännessä oppilaitoksessa ei ollut mahdollista valita opintoja muista oppilaitoksista. (Numminen ym. 2002, 144.) Myös opiskelijoiden opintojen seuranta ontui. Oppilaitoksilla ei ollut käytössään sellaisia palautejärjestelmiä, joilla ne olisivat saaneet tietoa opinto-ohjauksen toteutumisesta opiskelijoiden näkökulmasta. (Numminen ym. 2005, 7.) Kaiken kaikkiaan ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat ja rehtorit arvioivat opinto-ohjauksen toimivan huomattavasti paremmin kuin opiskelijat itse (Numminen ym. 2002, 143.).

Elinikäisen oppimisen valmiuksien edistäminen on omaksuttu keskeiseksi koulutuksen kehittämisen päämääräksi Suomessa jo vuosikymmeniä sitten. Nuoruusiän jälkeisiä koulutusmahdollisuuksia tuetaan mm. ”umpiperiä” poistamalla ja uusia koulutusvaihtoehtoja avaamalla. Elinikäisen oppimisen idea mielletään edelleenkin pääasiassa aikuisten kouluttamista koskevaksi. Se on vaikuttanut vain vähän perus- ja toisen asteen koulutuksen järjestämiseen ja toimintatapoihin. Kuitenkin perusta elinikäiselle oppimiselle luodaan keskeisiltä osin jo peruskoulussa. (Välijärvi 2004, 33.)

Elinikäisen oppimisen näkökulmasta aikuisikäisen väestön ohjauspalvelujen järjestämiseen liittyy erityisen vaativia haasteita. Ilman tehokkaita ohjauspalveluja lisääntyvä koulutustarjonta uhkaa muodostua koulutuksellista tasa-arvoa vähentäväksi kuin koulutuksellisia eroja tasoittavaksi tekijäksi. Elinikäisen oppimisen korostuminen lisää tarvetta tukea väestön mahdollisuuksia hankkia itsenäisesti tietoja eri opiskelumahdollisuuksista. Toisaalta tarvitaan mittavia panostuksia henkilökohtaisiin ohjauspalveluihin niiden henkilöiden osalta, joiden valmiudet omaehtoiseen opiskeluun ja osaamisen päivittämiseen ovat puutteelliset. (Välijärvi 2004, 33.)

Suuret erot ihmisten tiedoissa, taidoissa, motivaatiossa ja kiinnostuksessa tarkoittavat sitä, että heidän tarpeensa ja odotuksensa ohjauksen suhteen vaihtelevat suuresti. Samat menettelytavat eivät sovellu kaikkiin ohjaustilanteisiin, kun tavoitteena on koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen ja omaehtoisen opiskelun edellytysten vahvistaminen. Tämä näkyy myös eri henkilöiden tarvitsemien ohjausresurssien suurena vaihteluna. Yhteiskunnan koulutusvaatimusten kasvaessa ja koulutustarjonnan moninaistuessa opintojen ohjauksen kysyntä kasvaa. Koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta opinto-ohjaus muodostuu tulevaisuudessa entistä tärkeämmäksi yhteiskunnan avaintoiminnoksi. Sen riittävä resurssointi ja palvelujen laadun jatkuva kehittäminen vaikuttavat ratkaisevasti koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen. (Väljärvi 2004, 35-36.)

Kun oppilashuoltotoiminnan ja psykososiaalisen tuen kehittämistä mietitään oppilaitoksessa, tulisi lähtökohtana olla koko oppilaitoksen toimintakulttuurin tarkastelu. Toimintakulttuuri muodostuu virallisista ja epävirallisista säännöistä, toimintaa ohjaavista arvoista ja periaatteista sekä opetusta ohjaavasta oppimiskäsityksestä ja käytettävistä opetusmenetelmistä. Elinikäisen opiskelun onnistumisen ehtona on, että opiskelijat oppivat tuntemaan omat vahvuutensa ja heikkoutensa opiskelijana, hallitsemaan erilaisia opiskelumenetelmiä, toimimaan itsenäisesti ja hakemaan tietoa eri lähteistä. Ohjaustoiminta muodostaa prosessin, jonka jatkuminen yli nivel- ja siirtymävaiheiden kouluasteelta toiselle tai koulutuksesta työelämään taataan yhteistyömuotoja kehittämällä. (Kasurinen 2004, 43.)

3 AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS TÄNÄ PÄIVÄNÄ

Yhteiskunnan arvot ja arvostukset määrittelevät millainen asema koulutuksella ja opiskelulla on ja mihin koulutuksen osa-alueeseen tai koulutusmuotoon painopiste milloinkin kohdistuu. Nykyisin korostuu lapsuuteen ja nuoruuteen painottuneen koulutuksen rinnalla koko elämän jatkuva oppiminen, jonka myötä perus- ja nuorisostaan rinnalle on syntynyt aikuiskoulutus. Ikäluokkien pienentyessä ja työelämän osaamisvaatimusten nopeassa muutostahdissa

aikuisten kouluttaminen uusiin tehtäviin ja pysymään yhä pidempään työelämässä korostaa ammatillisen aikuiskoulutuksen tarpeellisuutta ja merkitystä. Yhteiskunta ja työelämä vaativat työntekijältä itseohjautuvuutta, kykyä ottaa henkilökohtaista vastuuta sekä suunnitelmallista työskentelyä. (Oinonen 2003, 7.)

Muutospaineita- ja tarpeita on tullut myös koulutuspolitiikkaan ja koulutuksen käytännön toteuttamiseen. Mallioppiminen ja perinteinen kouluttajakeskeinen luokkaopetus ovat saaneet rinnalleen monenlaisia toteuttamismuotoja. Lapset, nuoret ja aikuiset ovat erilaisia oppijaryhmiä, esimerkiksi aikuisilla on monenlaisia ja eritasoisia kokemuksia ja osaamista. Opetuksen käytännön toteutuksessa erilainen kokemustausta tulee huomioida kuten myös se, että kaikenikäiset oppijat ovat yksilöitä, joilla on yksilöllinen tapa nähdä, kokea sekä tehdä asiat ja myös yksilöllinen tapa oppia. (Oinonen 2003, 7.)

3.1 Aikuinen oppijana ja ohjattavana

Opiskelu saattaa olla monelle aikuiselle uusi, pelottava tai ennakkoluuloja aiheuttava asia. Aikaisemmat muistot kouluajoilta voivat olla kielteisiä, koulusta ja oppimisesta voi olla niin huonot kokemukset, että niitä kartetaan viimeiseen saakka. Myönteisen oppimiskokemuksen luomisessa ovat merkittävässä roolissa koulutuksen tarjoajat, sen suunnittelijat ja toteuttajat, jotka tarvitsevat tietoa aikuisesta oppijana sekä uskallusta ja ennakkoluulottomuutta kokeilla uusia menetelmiä opetuksessa.

Aikuiset oppijoina ovat hyvin heterogeeninen ja osaamistasoltaan kirjava ryhmä. Aikuisopiskelijan koulutustausta vaihtelee kansakoulusta yliopistotutkintoon. Työkokemuksessa, harrastuksissa ja kokemusmaailmassa voi olla myös hyvin laaja kirjo. Oppimista ei voi irrottaa muusta elämästä, se on aina osa aikuisen elämäntilannetta.

Ikä tuo muutoksia aivojen toimintaan ja muistiin, käyttömuisti kuormittuu herkemmin kuin nuorena. Aikuisen vahvuutena on ymmärtää ja käsitellä monimutkaisia asiakokonaisuuksia ja käyttää hyödykseen aiempaa tietoa ja

taitoa uuden tiedon omaksumisessa. Toisaalta aikuisen osaaminen ja kokemukset voivat vaatia poisoppimista vanhasta; mitä sisäistyneempää toiminta on, sitä vaikeampaa ja aikaavievämpää on omaksua uutta. (Ojanen 2001, 22.)

Oppimismotivaatio vaikuttaa siihen, millainen tarve ja tahto aikuisella on oppia. Vapaaehtoinen, omasta halusta lähtevä opiskelu on varmempi tae myönteiseen oppimistulokseen kuin esimerkiksi ulkoapäin tullut määräys opiskella. Yksilön ymmärrys siitä, että osaaminen ei riitä tarjolla oleviin työtehtäviin saa aikaan tarpeen ja motivoitumisen opiskeluun ja oppimiseen. Arvot ja asenteet määrittelevät aikuisen suhtautumista opiskeluun ja oppimiseen. (Ojanen 2001, 22.)

3.2 Opinto-ohjauksen nykytila Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalalla

Minna Sillanpään (2005, 44) tutkimuksen mukaan Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan ohjauksen vahvuuksia ovat ohjaajien sosiaali- ja terveysalan tuntemus ja ohjausosaaminen. Tutkinnon suorittajien ohjauksessa käytetään monipuolisia menetelmiä kuten henkilökohtaista ohjausta, pienryhmäohjausta ja suurryhmäohjausta. Tutkinnon suorittajat kokivat ohjauksen hyödyttävän heitä erityisesti näyttötutkinnon suorituksen henkilökohtaistamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa.

Sillanpään (2005, 44) mukaan ohjauksen haasteita ovat osaamisen tunnistaminen, tutkinnon suorittajien lähtö- ja elämäntilanteen huomioiminen ja hakeutumisvaiheen ohjauksen jäsentymättömyys. Tutkinnon suorittajat, jotka olivat työssä ennen koulutukseen tuloa, kokivat työpaikkojen roolin melko vähäiseksi hakeutumisvaiheen ohjauksessa. Myös henkilökohtaista ohjausta kaivattiin nykyistä enemmän.

Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä on ohjauksessa käytössä hajautettu malli, mikä tarkoittaa sitä, että ohjauksen päävastuu on valmistavan koulutuksen vastuukouluttajilla. Aikuisopiston www-sivuilla

kerrotaan yksikönjohtajien, koulutuspäälliköiden ja koulutussihteereiden yhteystiedot, muttei heidän rooliaan ohjauksessa. Sosiaali- ja terveysalan yksikössä ei ole opinto-ohjaajaa, jolta tutkinnon suorittajat voisivat saada tietoa opintoihinsa liittyvistä asioista. (Sillanpää 2005, 45.).

Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä opinto-ohjausta antavat pääsääntöisesti vastuukouluttajat. Opiskelijaryhmillä on opinto-ohjauksen tunteja keskimäärin 10 tuntia lukukaudessa. Opinto-ohjaustunnit on jaettu koko opiskeluajalle tasaisesti. Esimerkiksi jos opinnot suoritetaan kahdessa vuodessa, tutkinnon suorittaja saa opinto-ohjausta yhteensä 40 tuntia. Lisäksi tutkinnon suorittajalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista opintojen ohjausta tarvittaessa.

Ryhmä- ja yksilöohjauksen lisäksi Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä annetaan vertaisryhmäohjausta, joka on ohjausta 3-4 tutkinnon suorittajan pienryhmissä (ROPS). Tutkinnon suorittajat jakautuvat tutkinnon suorittamisen alkaessa vertaisryhmiin, joissa he työskentelevät perusopintojen ajan. Vertaisryhmissä tutkinnon suorittajat tutustuvat suoritettavaan tutkintoonsa, oppilaitoksen- ja valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan, opintojen sisältöihin ja näyttökriteereihin. Vertaisryhmien ideana on, että tutkinnon suorittajat saavat tukea kouluttajien lisäksi opiskelutovereiltaan. Vastuukouluttaja ohjaa vertaisryhmätoimintaa opiskelun edetessä niin, että tutkinnon suorittamisen alkupuolella on enemmän ohjausta ja se vähenee opintojen edetessä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon, lähihoitajakoulutuksen aikana on vertaisryhmätyöskentelyä yhteensä 40 tuntia.

3.3 Sosiaali- ja terveysalan yksikön oppimisenäkemys

Sosiaali- ja terveysalalla opiskellaan työhön ihmisten kanssa ja ihmisiä varten. Keskeistä ammattitaidossa on vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot, erityisesti kyky tukea eri-ikäisten ja erilaisten asiakkaiden voimavaroja ja toimintakykyä. Tänä päivänä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilla tulee olla kyky ja taito oppia sekä into kehittää ammattitaitoaan.

Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystieteiden yksikön opetus-suunnitelmassa (Jyväskylän aikuisopisto 2005, 4-5.) korostetaan oppimisen ohjaamisen periaatteina humanistista, kognitiivista ja konstruktivistista oppimisen näkemystä.

Humanistinen oppimisen näkemys korostaa oppijan tarkoitushakuisuutta, päämäärätietoisuutta, uteliaisuutta sekä voimakasta, luonnollista oppimis potentiaalia. Humanistiselle lähestymistavalle on ominaista korostaa ihmisen vapautta ja vastuuta sekä tukea hänen kasvuaan. Kouluttajan tulee olla työn ja oppimisen ohjaaja, yhdessä tutkinnon suorittajan kanssa oppiva. Opetuksessa korostetaan kokeilevaa, keksivää ja itseohjautuvaa oppimista ja vuorovaikutusta oppimisryhmässä. Tutkinnon suorittajaa rohkaistaan ja kannustetaan omien tavoitteiden saavuttamiseen.

Kognitiivisen oppimisen näkemyksen mukaan oppiminen on kokonaisvaltaisten ja aktiivisten sisäisten mallien muodostamista. Jotta oppiminen tuottaisi jäsentyneitä rakenteita ja selittäviä periaatteita, oppijalle on synnyttävä tiedollinen ristiriita omien tietojen ja taitojen sekä vaatimusten välillä. Oppiessaan oppija rakentaa kuvaa maailmasta, valikoi opittavaa ainesta ja tulkitsee sitä.

Opetusprosessissa kouluttaja johtaa ja tukee tietoista oppimista. Hän esimerkiksi organisoii ja luo tietoiseen, sisällölliseen motivaatioon johtavia ristiriitoja, jäsentää ja valikoi opittavan sisällön, nostaa keskeiset periaatteet käsittelyyn sekä huolehtii siitä, että opiskelu etenee suunnitellulla tavalla. Oppimisprosessissa tutkinnon suorittajan itsenäisyys kasvaa ja tietoisuus ja vastuu omasta opiskelusta lisääntyvät.

Konstruktivistisessa oppimisen näkemyksessä tiedon konstruoinnin katsotaan olevan yhteydessä tutkinnon suorittajan motivaatioon, emootioihin ja arvoihin yhtä hyvin kuin tiedollisiin prosesseihin. Asiantuntijuutta määriteltäessä keskeiseksi muodostuu tutkinnon suorittajan omasta ja ammattikuntansa toiminnasta suorittama arviointi eli reflektio sekä tietoinen ja erittelevä oman

toiminnan tai oppimisen tarkastelu eli metakognitio. Tulevaisuudessa työntekijöiltä vaaditaan yhä enemmän metakognitiivisia taitoja, taitoa itse ohjata ja säädellä omia ajatteluprosessejaan ja tietoon kohdistuvia toimintojaan.

Konstruktivismi korostaa ymmärtämisen keskeistä merkitystä tietojen ja taitojen oppimisessa. Ymmärtäminen edellyttää laajempaa kontekstia, viitekehystä, jonka puitteissa asia ymmärretään. Yksi opetuksen tavoite on tehdä tutkinnon suorittaja tietoiseksi omista tulkinnoistaan ja niiden toimivuudesta ja samalla tarjota vaihtoehtoisia tulkintapoja perustellen ja ymmärrettäväksi tehden (Jyväskylän aikuisopisto 2005, 4-5.).

Ammatillista aikuiskoulutusta määrittelee laki 631/1998, jonka mukaan ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja ja niihin valmistavaa koulutusta. Tavoitteena on koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen, ammattitaidon kehittäminen, yhteiskunnallisten valmiuksien kehittäminen ja persoonallisuuden kehittäminen. Aikuisopiston rooli on muuttunut niin, että koulutettavina eivät ole pelkästään työttömät, vaan tänä päivänä koulutus koskee kaikkia aikuisia, jotka tarvitsevat perus-, lisä- ja jatkokoulutusta.

Opetushallituksen määrittelemä henkilökohtaistaminen haastaa aikuiskoulutukseen osallistuvat kehittämään toimintaansa asiakaslähtöisesti, niin, että opetus- ja ohjaustoiminta tukevat aikuista osallistuvaksi, työllistyvyyttään kehittäväksi kansalaiseksi. Henkilökohtaistamisen lähtökohtana on tutkinnon suorittajan työssä ja muulla kokemuksella sekä aiemmillä opinnoilla saavuttama ammattitaito. Ammattitaito todetaan tutkinnon suorittajan toimittamista dokumenteista ja koulutuksen järjestäjän toimeenpanemasta lähtötason arvioinnista. Henkilökohtainen oppimissuunnitelma on selvitys hyväksiluvuista ja korvaavuuksista sekä urasuunnittelua ja itsearviointia tukeva kehityssuunnitelma. Henkilökohtainen näyttösuunnitelma on suunnitelma siitä, miten tutkinnon suorittaja osoittaa vaaditun ammattitaidon näytössä.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli määritellä, mitä opinto-ohjauksella tarkoitetaan Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, mitä opinto-ohjaukseen sisältyy ja miten opinto-ohjaus tulee organisoida sosiaali- ja terveysalan yksikössä.

5 OPINTO-OHJAUSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Sosiaali- ja terveysalan yksikön opinto-ohjaussuunnitelman laatiminen eteni siten, että tekijä tutustui Minna Sillanpään (2005) laatimaan kehittämishankeraporttiin, jossa käsitellään aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittajien kokemuksia ohjauksesta henkilökohtaistamisen kolmessa eri vaiheissa. Sillanpää tulee kehittämishankkeessaan siihen tulokseen, että sosiaali- ja terveysalan yksikköön on laadittava opinto-ohjaussuunnitelma.

Tekijä tutustui Jyväskylän ammattiopistossa laadittuihin opinto-ohjaussuunnitelmiin. Tämän jälkeen teemahaastateltiin sosiaali- ja terveysalan yksikön henkilöstöä siitä, minkälaisiin tutkinnon suorittajan ohjaukseen liittyviin työtehtäviin he osallistuvat ja mistä niistä työtehtävistä he vastaavat. Sosiaali- ja terveysalan yksikössä sovittiin, että opiskelun tukityöryhmä toimii opinto-ohjaussuunnitelman tekemisen ohjausryhmänä.

Opinto-ohjaussuunnitelman laatimista jatkettiin siten, että tekijä kokosi yhteenvedon sosiaali- ja terveysalan yksikön opinto-ohjaukseen osallistuvien ammattiryhmien ohjaukseen osallistumisesta ja ohjauksen vastuualueista. Tulokset esiteltiin yksikönjohtaja Kirsti Kokkolalle, joka informoi Aikuisopiston johtoryhmää ja rehtori Mikael Elglandia asiasta. Tämän lisäksi tekijä kävi informoivassa johtoryhmää ja rehtoria asiasta.

Opiskelun tukityöryhmässä päädyttiin siihen, että opinto-ohjaussuunnitelma laaditaan opintopolun muotoon. Tähän hyvänä pohjana toimi Jyväskylän

ammattiopistossa aikaisemmin laaditut opinto-ohjaussuunitelmat. Kussakin osa-alueessa lähestytään opinto-ohjausta sen tavoitealueista käsin siten, että jokaiselle tavoitealueelle tulee sisältö, tavoitteet, toimijat, menetelmät, materiaalit, arviointi ja yhteistyöverkosto.

6 OPINTO-OHJAUS JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTON SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Teemahaastattelu toteutettiin niin, että tekijä oli etukäteen laatinut lomakkeen, jossa on koottuna yleisesti opinto-ohjaukseen, opiskelijahuoltoon, markkinointiin ja tiedottamiseen liittyviä työtehtäviä (liite 1). Haastatteluajat sovittiin henkilöstön kanssa ja ne toteutettiin kesä- ja elokuussa 2006. Teemahaastattelun aikana haastateltava merkitsi lomakkeelle ne opinto-ohjaukseen liittyvät tehtävät, mihin hän osallistuu ja mistä tehtävästä hän on päävastuussa.

Vastausten perusteella tekijä kokosi yhteenvedon opinto-ohjauksen nykyisestä työnjaosta sosiaali- ja terveystalouden yksikössä taulukon muotoon (liite 2). Taulukkoon koottiin henkilöstölle kuuluvia tehtäviä opinto-ohjauksessa. Lisäksi tekijä määritteli, mitkä tehtävät kuuluisivat opinto-ohjaajan toimenkuvaan. Sosiaali- ja terveystalouden yksikössä ei ole tällä hetkellä opinto-ohjaajaa. Teemahaastatteluun osallistui Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystalouden yksiköstä yksikönjohtaja, koulutuspäällikkö, kaksi koulutussihteeriä sekä 12 kouluttajaa, jotka toimivat myös vastuukouluttajina.

6.1 Opinto-ohjauksen yhteenveto

6.1.1 Opinto-ohjauksen määrittelyä

Teemahaastattelun perusteella voidaan päätellä, että Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystalouden yksikössä opintojen ohjaus kuuluu koko

yksikön henkilöstön toimenkuvaan. Kaikki teemahaastatteluun osallistuneet henkilöt kertoivat osallistuvansa opinto-ohjaukseen. Vastausten perusteella ohjaus on ajankohtaisen, opintoja, ammattia tai oppilaitosta koskevan tiedon välittämistä, neuvontaa sekä tutkinnon suorittajien tukemiseen pyrkivää ohjausta.

6.1.2 Opinto-ohjauksen toteutus ja sisältö

Teemahaastattelussa ilmeni, että tutkinnon suorittajan ohjaukseen osallistuu koko henkilöstö; yksikönjohtaja, koulutuspäälliköt, koulutussihteerit, vastuukouluttajat ja kouluttajat. Niiden tutkinnon suorittajien, joilla on oppimisvaikeuksia, ohjauksesta vastaavat ammatilliset erityisopettajat yhteistyössä vastuukouluttajien kanssa. Vastausten perusteella tutkinnon suorittajan lähin ohjaaja on vastuukouluttaja. Sosiaali- ja terveysalan yksikössä opinto-ohjausta annetaan ryhmäohjauksena, pienryhmäohjauksena ja henkilökohtaisena ohjauksena.

6.1.3 Opinto-ohjauksen periaatteet

Opinto-ohjaus tulee lainsäädännön mukaan toteuttaa siten, että tutkinnon suorittaja saa riittävästi tietoa koulutuksestaan hakeutumisvaiheessa ja tutkinnon suorittamisen aikana. Tutkinnon suorittajan on saatava tietoa ja kokemusta työelämästä, yrittäjyydestä ja ammateista sekä hänen on saatava tarvittaessa tukea opiskeluunsa. Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikön opetussuunnitelmassa korostetaan oppimisen ohjaamisen periaatteina humanistista, kognitiivista ja konstruktivistista oppimisenäkemyksiä.

6.2 Opinto-ohjauksen organisointi

Opinto-ohjauksen tehtävänimikkeitä Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalalla ovat yksikönjohtaja, koulutuspäällikkö, ammatillinen erityisopettaja, vastuukouluttaja, kouluttaja, opintosihteeri, terveydenhoitaja ja tutkintovastaava. Teemahaastattelun perusteella koottiin edellä mainituille

tehtävänimikkeille kuuluvat opinto-ohjaukseen liittyvät työtehtävät (liite 2). Vastausten perusteella niillä kouluttajilla, jotka toimivat vastuukouluttajina, oli eniten tutkinnon suorittajan ohjaamiseen liittyviä työtehtäviä.

6.2.1 Opinto-ohjaus hakeutumisvaiheessa

Hakeutumisvaiheessa annettavassa ohjauksessa tavoitteena on antaa tietoa mahdollisille hakijoille ammatillisesta koulutuksesta. Kysymys on sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä ja sen tarjoamista opiskelumahdollisuuksista tiedottamisesta ja tunnetuksi tekemisestä. Teemahaastattelussa tulee esiin se, että keskeisimmät hakeutumisvaiheen toimijat ovat yksikönjohtaja, koulutussihteerit ja hakeutumisvaiheen vastuuhenkilöksi nimetty kouluttaja.

Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksen tavoitteena on erilaisten opiskelijoiden huomioiminen. Menetelminä käytetään opiskelijahaastatteluja, aikuisopistossa järjestettäviä tutustumistilaisuuksia ja koulutusinfoja. Vastausten perusteella koulutusinfoja ja tutustumistilaisuuksia suunnittelee ja niihin osallistuu yksikönjohtaja, koulutuspäällikkö ja osa kouluttajista.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on opiskelijavalinnan toteutuminen ja tiedottamisessa päätoimijoina ovat tiimit ja koulutussihteerit. Opiskelijavalinnasta vastuussa oleva tiimi kokoaa työryhmän, joka tekee "alkuvalinnan", jonka jälkeen koulutussihteeri lähettää kutsukirjeet valintahaastatteluun. Työryhmä kokoaa tiedot valituista opiskelijoista ja koulutussihteeri postittaa opiskelemaan valituille tiedon opiskelijavalinnan tuloksesta.

Opiskelemaan valituille lähetetään kutsu aloitusinfoon, joka järjestetään hyvissä ajoin ennen opintojen alkamista. Esimerkiksi opintojen aloittamisajankohdan ollessa elokuussa, aloitusinfo pidetään kesäkuussa. Aloitusinfoon osallistuvat koulutuspäällikkö, ammatillinen erityisopettaja, opiskelijaryhmän tuleva vastuukouluttaja ja verkko-opintoihin perehtynyt kouluttaja.

Ammatillisen suuntautumisen ohjauksessa tavoitteena on tutkinnon suorittajan oman ammattialan löytyminen ja alalle sopivien ja motivoituneiden tutkinnon suorittajien valinta. Opiskelemaan hakeutuvat henkilöt saavat tietoa koulutustarjonnasta ja opiskeluun liittyvistä asioista puhelimitse, koulutuksen esittelytilaisuuksissa, oppilaitokseen tutustumiskäynneillä sekä markkinoinnin välityksellä. Markkinoinnista vastaa oppilaitoksen rehtori ja markkinointipäällikkö.

Teemahaastattelun mukaan sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä puhelimen välityksellä tuleviin kyselyihin vastaavat pääasiassa yksikönjohtaja, koulutuspäällikkö ja koulutussihteerit. Lisäksi koulutussihteerit ilmoittivat postittavansa koulutusmateriaalia, esimerkiksi tutkintokohtaisia esitteitä hakijoille. Koulutussihteerit osallistuvat myös esitteiden ja ilmoitusten suunnitteluun ja laadintaan sekä päivittävät internet-sivujen tietoja. Oppilaitoksen internet-sivujen ja Intran ylläpidosta vastaa ATK-päällikkö.

6.2.2 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aloitusvaiheessa

Tutkinnon suorittamisen alkaessa tavoitteena on opiskelijaedellytysten turvaaminen. Teemahaastattelun mukaan vastuukouluttaja huolehtii alkuperhehdyttämisestä yhteistyössä koulutussihteerin ja opiskelijaterveydenhoitajan kanssa. Lisäksi vastuukouluttaja tutustuttaa tutkinnon suorittajat oppilaitoksen tiloihin ja käytäntöihin, esimerkiksi "Opiskelijan oppaaseen", johon on koottuna opiskeluun liittyvät keskeiset asiat ja tärkeimmät yhteystiedot.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksessa tavoitteena on opiskeluun kiinnittyminen ja henkilökohtaisen opiskelun jäsentyminen. Opintoihin sisältyvässä "Oppimaan oppimisessa" harjoitellaan ryhmäytymiseen liittyviä asioita. Ammatillinen erityisopettaja pitää aloittaville tutkinnon suorittajille oppimisvaikeusluennon, jossa käsitellään aikuisille tyypillisiä oppimisvaikeuksia ja sitä, miten ne vaikuttavat opintojen suorittamiseen. Tämän jälkeen ammatillinen erityisopettaja järjestää lukemisen- ja kirjoittamisen (LUKI) seulonnan sekä matematiikan kartoituksen. Tulokset

seulonnasta ja kartoituksesta annetaan henkilökohtaisesti jokaiselle tutkinnon suorittajalle ja tämän jälkeen ammatillinen erityisopettaja informoi vastuukouluttajaa tuloksista suullisesti ja kirjallisesti.

Mikäli tutkinnon suorittajalla ilmenee oppimiseen liittyviä tuen- tai erityisen tuen tarpeita, hänelle voidaan laatia henkilökohtainen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) henkilökohtaisen oppimissuunnitelman (HOPS) lisäksi. Teemahaastattelun perusteella ilmenee, että jos tutkinnon suorittaja tarvitsee tuki- tai erityisopetusta, niiden järjestämisestä vastaa ja niitä koordinoi ammatillinen erityisopettaja. Vastausten mukaan tutkinnon suorittajan tukemiseen osallistuvat lisäksi vastuukouluttajat ja kouluttajat. Tuen- tai erityisen tuen tarpeessa olevien tutkinnon suorittajien opintojen tukemisessa ja opintojen etenemisen seurannassa tärkeänä tukena toimii Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä toimiva erityisopetustyöryhmä.

Teemahaastattelun vastausten mukaan vastuukouluttaja sekä opiskelijavertaisryhmä (ROPS) tukevat tutkinnon suorittajaa tekemään henkilökohtaisen oppimissuunnitelman, johon kirjataan ehdotukset osaamisen tunnustamiseksi. Vastuukouluttaja toimittaa tiedon tutkinnon suorittajan ehdotuksesta kyseisen oppiaineen kouluttajalle, joka päättää osaamisen tunnustamisesta. Osaamisen tunnustaminen kirjataan henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan ja opinto-otteeseen.

Teemahaastattelun mukaan ammatillisen suuntautumisen ohjauksessa tavoitteena olevan yksilöllisen opinpolun suunnitteluun osallistuu vastuukouluttaja ja tutkinnon suorittajan työskentelyä tukee opiskelijavertaisryhmä. Tutkinnon suorittaja laatii oman henkilökohtaisen oppimissuunnitelmansa (HOPS), joka vahvistetaan tutkinnonosittain vastuukouluttajan kanssa.

6.2.3 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aikana

Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjauksessa tavoitteena on ihmisenä ja ammattilaisena kasvaminen, itseluottamuksen ja itsetuntemuksen vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. Tutkinnon suorittajaa tuetaan saavuttamaan opiskeluun liittyvät tavoitteensa, tutkinnon suorittajan elämänhallintaan liittyviä taitoja pyritään vahvistamaan ja tukemaan häntä esimerkiksi kuuntelemalla ja keskustelemalla.

Teemahaastattelussa ilmenee, että kaikki vastuukouluttajat kokevat toimivansa tutkinnon suorittajan tärkeimpänä tukihenkilönä, mutta myös muu sosiaali- ja terveysalan yksikön henkilöstö osallistuu ohjaukseen tutkinnon suorittamisen aikana. Tutkinnon suorittajilta kerätään opiskelijapalautetta tutkinnon osittain, vastuukouluttaja seuraa poissaoloja ja on vastuussa henkilökohtaisen oppimissuunnitelman seurannasta. Tutkinnon suorittajan tarvitessa tukea- tai erityistä tukea opintojen suorittamiseen, sitä pyritään hänelle järjestämään ammatillisen erityisopettajan avulla.

Oppimisen ja opiskelun ohjauksessa tavoitteena on opiskelun suunnitelmallinen eteneminen. Teemahaastattelun mukaan vastuukouluttaja tukee tutkinnon suorittajaa opintojen seurannassa. Vastuukouluttaja vie kurssiarviot opinto-otteeseen ja tutkinnon suorittaja voi tarkistaa opintosuorituksiaan sen avulla ja hän voi lisätä vahvistetut arvosanat omaan opinto-otteeseensa. Kurssiarviot tehdään arviointiohjeen mukaan kahden viikon aikana kurssin päättymisestä ja ne toimitetaan vastuukouluttajalle. Henkilökohtaistamiskeskusteluissa vastuukouluttajan kanssa voidaan neuvotella, mikäli opintosuorituksia puuttuu ja laatia aikataulu suoritusten tekemiselle. Jos tutkinnon suorittajalla on aikaisempia suorituksia muista oppilaitoksista, vastuukouluttaja kirjaa ne opinto-otteeseen.

Työssäoppimisen ohjaava kouluttaja vastaa työssäoppimisen ohjaamisesta ja ohjaa tutkinnon suorittajaa näytössä tutkinnon osittain. Vastuukouluttaja ohjaa tutkinnon suorittajaa vertaisryhmässä ja sen lisäksi jokaiselle tutkinnon

suorittajalle järjestetään henkilökohtainen keskusteluaika vastuukouluttajan kanssa jokaisessa tutkinnon osassa.

Henkilökohtaistamiskeskustelussa tutkinnon suorittajan laatima henkilökohtainen oppimissuunnitelma tarkistetaan ja vastuukouluttaja hyväksyy sen keskusteltuaan tutkinnon suorittajan kanssa. Mikäli tutkinnon suorittajalle on laadittu HOJKS, vastuukouluttajan tukena on ammatillinen erityisopettaja, joka vastaa HOJKSin ylläpidosta.

Teemahaastattelun mukaan ammatillisen suuntautumisen ohjauksen pääpaino on tutkinnon suorittajan työssäoppimisen suunnittelussa, joka tapahtuu yhteistyössä vastuukouluttajan kanssa. Tavoitteena on tukea tutkinnon suorittajaa yksilöllisen koulutus- ja urapolun suunnittelussa. Tutkinnon suorittajan omia päätöksentekotaitoja pyritään tukemaan ja vahvistamaan hänen omaa ammatti-identiteettiään ja itsetuntemustaan.

Tutkinnon suorittajille järjestetään koulutusohjelmaintot koulutusohjelmavalinnan helpottamiseksi. Kun oppilaitoksessa suoritettavien koulutusohjelmien infot on pidetty, tutkinnon suorittajat valitsevat koulutusohjelmavaihtoehdon seitsemästä eri vaihtoehdosta kirjallisesti. Mikäli tutkinnon suorittaja on kiinnostunut suorittamaan koulutusohjelman muussa oppilaitoksessa, vastuukouluttaja informoi häntä asiasta. Koulutusohjelmavalinnat kootaan yksikön nettikansioon tutkinnon suorittajien valintojen perusteella. Tutkinnon suorittajilla on mahdollisuus tehdä työssäoppimisjaksoja ulkomailla, niiden ohjaamisesta ja järjestelyistä vastaa koulutuspäällikkö.

6.2.4 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen päättymisvaiheessa

Teemahaastattelun mukaan vastuukouluttaja pyrkii ohjaamaan tutkinnon suorittajaa eri vaihtoehtoja selkiyttämällä. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukemisen tavoitteena on tutkinnon suorittajan yksilöllisten ratkaisujen tukeminen. Mikäli tutkinnon suorittaja on eroamassa

oppilaitoksesta, hän täyttää eroilmoituksen. Myös vastuukouluttaja allekirjoittaa saman lomakkeen ja toimittaa siitä tiedon koulutussihteerille, joka arkistoi lomakkeen.

Teemahaastattelun mukaan vastuukouluttaja kokoaa täydennetyt opinto-otteet ja toimittaa ne koulutussihteerille puhtaaksikirjoittamista varten. Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on tutkinnon suorittajan valmistuminen ja hänen henkilökohtaisesti asettamiensa tavoitteiden saavuttaminen. Koulutussihteerit kirjoittaa tutkintotodistukset tai esimerkiksi todistuksen suoritetuista opinnoista.

Ammatillisen suuntautumisen ohjauksen tavoitteena on, että tutkinnon suorittaja sijoittuu työhön tai saa jatkokoulutuspaikan. Tutkinnon suorittajia tiedotetaan esimerkiksi jatko-opintomahdollisuuksista ja työvoimatoimiston palveluista. Tiedottamisesta huolehtii vastuukouluttaja ja siihen osallistuvat myös koulutussihteerit.

6.2.5 Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen jälkeen

Teemahaastatteluun osallistuneista henkilöistä ei yksikään ilmoittanut osallistuvansa opintojen jälkeiseen ohjaukseen. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukemisen tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy saadun palautetiedon perusteella. Oppimisen ja opiskelun ohjauksen tavoitteena on oman elämänpolun tarkentuminen työelämän tai jatko-opiskelun kautta. Ammatillisen suuntautumisen ohjauksen tavoitteena on koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin ja koulutusta ja kykyjä vastaavan jatko-opinon löytäminen. Koulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä pyritään ennakoimaan työvoiman tarpeita ja osaamisalueita, joihin koulutuksen tulisi vastata. Vastuussa tästä kokonaisuudesta on koko koulutusorganisaatio.

7 POHDINTA

Tässä kehittämishankkeessa selvitettiin opinto-ohjauksen nykytilaa Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystalouden yksikössä käyttäen tukena opinto-ohjausta koskevia säädöksiä ja ohjeita. Opinto-ohjauksen käytännöt sosiaali- ja terveystalouden yksikössä laadittiin opintopolun muotoon ja niitä tarkastellaan opinto-ohjauksen tavoitteiden, sisällön, vastuunjaon, käytettävien menetelmien ja arviointikäytäntöjen näkökulmista (liite 3-7).

Tämän tutkimuksen mukaan Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveystalouden yksikössä opintojen ohjausta annetaan opintopolun eri vaiheissa koko henkilöstön toimesta. Lainsäädännön määrittelemä opinto-ohjauksen määrä tutkinnossa, 1,5 opintoviikkoa, toteutuu opintojen aikana. Tämän lisäksi jokaisella tutkinnon suorittajalla on mahdollisuus saada henkilökohtaista opintojen ohjausta. Sosiaali- ja terveystalouden yksikössä toimivat ammatilliset erityisopettajat vastaavat tuen- tai erityisen tuen tarpeessa olevien tutkinnon suorittajien ohjauksesta.

Sillanpää (2005) tuo omassa tutkimuksessaan esille sen, että tutkinnon suorittajat eivät koe saavansa riittävästi ohjausta varsinkaan opintojen hakeutumisvaiheessa. Aikuisopiskelijat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ihmisiä, jotka haluavat täydentää aikaisempaa osaamistaan. Joidenkin tutkinnon suorittajien kohdalla puhutaan 2,5 vuoden opintokokonaisuudesta, joka koostuu valmistavasta koulutuksesta, työssäoppimisesta ja näytöistä. Toisessa ääripäässä ovat ne tutkinnon suorittajat, joilla on tarvittavaa ammatillista osaamista ja työkokemusta runsaasti. Nämä henkilöt selviytyvät opinnoistaan huomattavasti ripeämmin.

Opinto-ohjauksen yhteenvedosta voi päätellä, että tutkinnon suorittajan tärkeimpänä ohjaajana toimii vastuukouluttaja. Vastuukouluttajat kokevat myös itse olevansa merkittävässä roolissa opintojen ohjaamisessa. Toisaalta opiskelijaryhmän vastuukouluttajana toimivalle kouluttajalle on kaasaantunut suuri määrä vastuuta tutkinnon suorittajien ohjauksesta. Henkilöstön

haastattelussa ilmeni, että pitkään opetustyössä työskennelleet vastuukouluttajat ja kouluttajat tunnistavat aikuisopiskelijan ohjauksen tarpeen helposti ja he osaavat ohjata tutkinnon suorittajaa laaja-alaisesti.

Tämän tutkimuksen mukaan ammatilliset erityisopettajat vastaavat erityisen tuen tarpeessa olevien tutkinnon suorittajien ohjauksesta. Myös muun henkilöstön aktiivinen osallistuminen ohjaukseen tulee esiin tutkimuksessa. Tutkimuksen perusteella näyttää sille, että sosiaali- ja terveysalan yksikössä on oivallettu opiskelijan ohjauksen merkityksellisyys ja siihen on panostettu. Henkilöstö pitää opiskelijan ohjausta luontevasti omaan työhön kuuluvana osa-alueena.

Tutkimuksen mukaan opinto-ohjauksen haasteet Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä liittyvät ohjaukseen osallistuvan henkilöstön työnjaon ja vastuualueiden kehittämiseen. Toinen selkeästi esiin nouseva kehittämisen kohde on tutortoiminnan organisointi ja ohjaaminen, joka ei tällä hetkellä kuulu varsinaisesti kenenkään toimenkuvaan. Lisäksi valmistuneiden tutkinnon suorittajien työelämään ja jatko-opintoihin siirtymisen seuranta tulisi kehittää. Sosiaali- ja terveysalan yksikössä on ohjauksessa käytössä hajautettu malli, jossa ohjauksen päävastuussa ovat valmistavan koulutuksen vastuukouluttajat. Koko henkilöstö osallistuu jollakin tavalla tutkinnon suorittajien ohjaukseen, mutta vastuualueiden sisällöt ja rajat ovat varsin liukuvia.

Tämän tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveysalan yksikön keskeisenä haasteena on sopia siitä, kenen vastuulla opinto-ohjaus on kokonaisuutena. Tällä hetkellä ohjaus ei kata kaikkia tutkinnon suorittajan ohjaukseen liittyviä osa-alueita. Esimerkiksi koulutuksen markkinointiin ja tiedottamiseen liittyy sellaisia kokonaisuuksia, jotka voisivat kuulua opinto-ohjauksen vastuuhenkilölle. Lisäksi puhelinohjaus, esitteiden ja ilmoitusten laadinta, internet-sivujen tietojen päivitys, avointen ovien järjestäminen ja yhteistyö aikuisopiston ulkopuolelle ovat tällaisia tehtäviä. Tutkinnon suorittamisen aikana opinto-ohjaajan vastuulla voivat olla oppilaskuntatoiminnan

ohjaaminen, tutortoiminnan ohjaaminen, kesken lukuvuotta tulevien tutkinnon suorittajien ohjaus ja eroavien tutkinnon suorittajien jatko-ohjaus.

Kehittämishankkeen tekeminen oli mielenkiintoista, haastavaa ja myös omaa ammatillista kasvua tukevaa työtä. Mielestäni opinto-ohjauksen kehittämistyö on päässyt hyvään alkuun ja kehittämishanke antaa yleiskuvan aikuisopiskelijan ohjauksen nykytilasta sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Tämä kehittämishanke on omalta osaltaan askel kohti opinto-ohjauksen tehostamista ja järjeistämistä Jyväskylän aikuisopistossa.

LÄHTEET

A 1998/812. Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Suomen säädöskokoelma. Helsinki: Edita.

A 1998/811. Asetus ammatillisesta koulutuksesta. Suomen säädöskokoelma. Helsinki: Edita.

Jyväskylän aikuisopisto. 2005. Sosiaali- ja terveysalan yksikön opetussuunnitelma. Jyväskylä: Jyväskylän aikuisopisto.

Kasurinen, H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.). Ohjausta opintoihin ja elämään. Opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Vammala: Opetushallitus.

Koulutus- ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki: Opetusministeriö.

L 1998/631. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Suomen säädöskokoelma. Helsinki: Edita.

L 1998/630. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Suomen säädöskokoelma. Helsinki: Edita.

Lairio, M. & Puukari, S. 2001. Ohjaus käsitteenä ja ammattina. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.). Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Lairio, M. & Puukari, S. 1999. Uusin taidoin uuteen tulevaisuuteen : yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen ohjaus- ja neuvontapalveluiden arviointia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Lerikkanen, J. 2002. Koulutus ja uravalinnan ongelmat. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 14. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Lerikkanen, J. 2005. Koulutuspäällikkö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Luento 23.11. 2005, Opinto-ohjaajakoulutus.

Numminen, U., Heino, J., Joronen-Vallin, K., Karlson, R., Lerikkanen, J., Virtanen, R., Pirttiniemi, J. 2005. Miten tuemme opiskelijaa oppilaitoksessamme? Opas ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen. Helsinki: Opetushallitus.

Numminen, U., Jankko, T., Lyra-Katz, N., Nyholm, N., Siniharju, M. ja Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheissa. Arviointi 8/2002. Helsinki: Opetushallitus.

Oinonen, E. 2003. Opintojen ohjaus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Opinnäytetyö. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Ojanen, S. 2001. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Palmenia.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus.

Opetusministeriö 2005. Koulutus- ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelmassa asetettujen vuoden 2008 koulutustarjonnan tavoitteiden väliarviointi. Helsinki: Opetusministeriö.

Puukari, S., Lairio, M. & Nissilä, P. 2001. Ohjauksen tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa M. Lairio, S. Puukari (toim.). Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Sillanpää, M. 2005. Aikuisten ohjaustarpeet näyttötutkinnoissa. Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden kokemuksia ohjauksesta henkilökohtaistamisen kolmessa vaiheessa. Kehittämishankeraportti. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Vehviläinen, J. 2001. Innolla ammattiin? Ammatillisten oppilaitosten innovatiiviset työpajat- ESR- projekti. Moniste 21/2001. Helsinki: Opetushallitus.

Väljärvi, J. 2004. Opinto-ohjaus tasa-arvoisen osaamisen mahdollistajana. Teoksessa H. Kasurinen (toim.). Ohjausta opintoihin ja elämään. Opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Vammala: Opetushallitus.

Liite 1: Opinto-ohjauksen vastuu- ja työnjako

Opinto-ohjaajakoulutuksen kehittämishanke

Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikön henkilökunnan haastattelu kesä-elokuussa 2006

Opinto-ohjaus/Vastuu ja työnjako Jyväskylän aikuisopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä

Haastattelupäivä:

Nimi:

Tehtävänimike:

Seuraavassa luettelossa on nimetty opinto-ohjaukseen liittyviä osa-alueita. Merkitse luetteloon ne osa-alueet, joista olet päävastuussa ja ne, joihin osallistut. Voit myös kommentoida kirjallisesti lomakkeelle.

Päävastuu = X

Osallistuu toimintaan = O

OPINTO-OHJAUS

Opinto-ohjauksen suunnittelu ja koordinointi

Opiskelijavalintaan liittyvä ohjaus (mm. valintaperusteet, joustava haku, vapaat opiskelupaikat)

Niveltietojen vastaanotto

Henkilökohtainen ohjaus

Opinto-ohjauksen tunnit

Oppimiskartoitusten/- seulojen toteuttaminen ja opiskelutaitojen ohjaus

HOPS:n laadinta, henkilökohtaistamissuunnitelman laadinta

HOJKSien laadinta

Uusien opiskelijoiden perehdytys ja ryhmyttäminen

Kesken lukuvuotta tulevien opiskelijoiden ohjaus

Eroavien opiskelijoiden jatko-ohjaus

Valinnaisten ja vapaasti valittavien opintojen valinta

Osaamisen tunnustaminen

Koulutusohjelman valinta

Opintojen etenemisen seuranta

Opintojakson sisältöihin ja suorituksiin liittyvä ohjaus

Suoritusten uusimiseen liittyvä ohjaus ja neuvonta

Jatko-opintoinfot ja ohjaus

Työelämä tietous ja alan työkuulttuurin vahvistaminen

Opiskelijanoppaan laadinta

Luokanvastuukouluttajan työn tukeminen

Erityis- ja tukiopetuksen koordinointi

Työssäoppimiseen liittyvä ohjaus

Näyttöihin liittyvä ohjaus

Kansainvälisiin asioihin liittyvä ohjaus

Opiskelijarekisterin ylläpito

Tilastointi

Opiskelu oikeuteen liittyvä neuvonta ja ohjaus

Opinto-ohjaukseen liittyvät hankkeet

Opinto-ohjauksen seuranta ja arviointi

OPISKELIJAHUOLTO

Opiskelijahuollon palveluista tiedottaminen

Verkostoyhteistyö

Opiskelun tukiryhmän jäsenyys

Poissaolojen seuranta

Eroamisten seuranta ja ennaltaehkäisy

Elämänhallintaan liittyvä ohjaus

Opintososiaalisiin etuihin liittyvä tiedotus ja ohjaus

Yhteydenpito Kelaan, työvoimaan, sosiaalitoimeen ja muihin viranomaisiin

MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN

Esitteiden ja ilmoitusten suunnittelu ja laadinta

Puhelinohjaus

WWW-sivujen yms. tietojen päivitys

Yhteydenpito tiedotusvälineisiin

Messujen, avointen ovien yms. järjestäminen

Yhteistyötilaisuuksien järjestäminen ja työskentelyyn osallistuminen

Yhteistyö eri kouluasteiden kanssa (esim. yläkoulu, lukio, ammattikorkeakoulu)

Yhteistyö muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa

Muiden oppilaitosten opiskelijoiden tutustumisjaksot oppilaitoksessa

Opiskelijavalintaan liittyvät tehtävät (esim. tilastojen laadinta, vapaista opiskelijapaikoista tiedottaminen, opiskelupaikan vastaanottamiseen liittyvä neuvonta)

Sisäinen tiedotus (yksikössä, aikuisopistossa, esim. viikkotiedote)

MUUT TEHTÄVÄT

Oppilaskunnan toiminnan ohjaaminen

Tutortoiminnan ohjaaminen

Ura- ja rekrytointipalvelut (esim. valmistuneiden opiskelijoiden työelämään ja jatko-opintoihin liittyvä seuranta)

Liite 2. Opinto-ohjauksen sisällöt tehtävänimikkeittäin

Opinto-ohjauksen tehtävänimikkeet

yksikönjohtaja
 koulutuspäällikkö
 ammatillinen erityisopettaja
 vastuukouluttaja
 kouluttaja
 koulutussihteeri
 terveydenhoitaja
 tutkintovastaava

Yksikönjohtajan tehtävän sisällöt opinto-ohjauksessa

Oman vastualueen tiedottaminen ja materiaali
 Koulutuksen rahoitusvaihtoehtojen selvittäminen
 Vastuu ammatillisen suuntautumisen ohjauksesta, tiedottamisesta ja materiaalista
 Vastuu opiskelijarekrytoinnista
 Vastuu opiskelijavalinnoista
 Opiskelijahuoltotyö ja yhteistoiminta oppilaitoksen ulkopuolelle

Koulutuspäällikön tehtävän sisällöt

Oman vastualueen tiedottaminen ja materiaali
 Koulutuksen rahoitusvaihtoehtojen selvittäminen
 Yhteistyösopimukset eri osapuolten kanssa (työpaikka, muut oppilaitokset, mahdolliset työssäoppimispaikat, näyttöpaikat)
 Uusien opiskelijoiden rekrytointi
 Vastuu opiskelijavalinnoista
 Opiskelijapalautteen kerääminen ja yhteenveto
 Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
 Kansainvälisyyden kehittäminen työssäoppimisessa

Ammatillisen erityisopettajan tehtävän sisällöt

Oman vastualueen tiedottaminen ja materiaali
 HOJKSin laadinta ja seuranta
 Opintojen etenemisen seuranta
 Koulutusohjelmavalintojen ohjaus

Opiskeluvalmiuksien ja ohjaustarpeen arviointi (LUKliseula, matematiikan kartoitus)
 Erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden ohjauksen järjestäminen
 Uusien opiskelijoiden perehdyttäminen opintojen aloitusvaiheessa

Vastuukouluttajan tehtävän sisältö

Vastuu oppimisen ja opiskelun ohjauksesta ja oman vastualueen tiedottamisesta
 Opiskelijavalmiuksien selvitys
 Ohjauksen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen
 HOJKSin laadinta ja seuranta
 Henkilökohtaistamissuunnitelman laadinta ja seuranta
 Koulutusohjelmavalintojen ohjaus
 Aloittavien opiskelijoiden perehdyttäminen
 Opintojen etenemisen seuranta
 Opintosuoritusten tarkistaminen opintokokonaisuuksittain ja opintojen päättymisvaiheessa
 Päihde- ja mielenterveysongelman opiskelijan ohjaaminen tuen hakemisessa
 Keskeyttävien ja eroavien opiskelijoiden ohjaus
 Uusien opiskelijoiden perehdyttäminen opintojen aloitusvaiheessa
 Opiskeluun sitouttaminen ja ryhmyttäminen
 Opiskelijapalautteen huomiointi
 Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Kouluttajan tehtävän sisällöt

Alan työkuulttuurin vahvistaminen
 Opintojen kirjaaminen
 Opintojen etenemisen seuranta
 Työssäoppimisen ohjaus
 Näytön arviointi
 Tukiopetus
 Opiskelijapalautteen kerääminen
 Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Koulutussihteerin tehtävän sisällöt

Perustiedot tutkinnosta (alan toiminnan kuvaus, työtehtävät, pääsyvaatimukset yms.)
 Opiskelijahuoltotyöhön osallistuminen
 Opintososiaalinen ohjaus
 Keskeyttävien ja eroavien opiskelijoiden ohjaus
 Informointi ja neuvonta, mm. info opinto- ja aikuiskoulutustuesta
 Tilastointi ja seuranta
 Opiskelijarekisterin ylläpito

Terveydenhoitajan tehtävän sisällöt

Päihde- ja mielenterveysongelmaisen opiskelijan ohjaaminen tuen hakemisessa
Elämänhallintataitojen vahvistaminen

Tutkintovastaavan tehtävän sisällöt

Tavoiteltavan tutkintotason selvittäminen

Ammattitaitovaatimukset- ja kriteerit

Lähtötilanteenkartoitus

Aiemmin hankitun osaamisen selvittäminen

Henkilökohtaisen näyttösuunnitelman laadinta

Opiskelusuunnitelman laadinta (koulutustarpeet, opiskelumuodot, näyttö- ja oppimisympäristöt)

Liite 3. Opinto-ohjaus hakeutumisvaiheessa

Jyväskylän aikuisopisto
 Sosiaali- ja terveysalan yksikkö
 OPINTO-OHJAUS HAKEUTUMISVAIHEESSA

Opinto-ohjauksen tavoitteet	Tavoitteet ja sisältö	Vastuuhenkilö	Menetelmät ja materiaalit	Arviointi	Verkosto
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Opiskelijoiden huomioiminen kokonaisvaltaisesti	Vastuukouluttaja Ammatillinen erityisopettaja Opinto-ohjaaja	haastattelut tutustumiset	Opiskelijahaun tulokset Hakuprosessin toimivuus	Opiskelijaterveydenhuolto
2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus	Opiskelijavalinnan toteutuminen	Yksikönjohtaja Toimistos sihteeri	kutsukirjeet valintahaastatteluun tieto opiskelijavalinnasta opiskelijaopas jälkihaku	Opiskelijahaun tulokset	Länsi-Suomen lääninhallitus Jyväskylän työvoima
3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Opiskelijan oman ammattialan löytyminen ja alalle sopivien, motivoituneiden opiskelijoiden valita markkinointi rekrytointi	Opinto-ohjaaja Kouluttajat Valintahaastattelutyöryhmä	Yhteiset käytännöt Valintahaastattelutilanteessa info oppilaitoksesta avoimet ovet yhteiset markkinointimateriaalit tutkintokohtaiset esitteet		Opinto-ohjaaja yhteistyö Länsi-Suomen lääninhallitus Alan ammattijärjestöt Työvoimatoimisto

	<p>tarvittaessa koulutusalan ja oppilaitoksen vaihtaminen</p> <p>Vastuukouluttajan ja opiskelijatutoreiden valmiuksien parantaminen, vastuukouluttajien koulutus</p> <p>opiskelijatutorkoulutus</p>		<p>koulutusalan esitteet</p> <p>oppilaitoksen yhteinen esite</p> <p>aikuisopiston internet-sivut</p> <p>tutustumiset koulutukseen ja oppilaitokseen</p> <p>valintahaastattelut oppilaitosta tai koulutusalaan vaihtavat jo opinnot aloittaneet opiskelijat</p> <p>vastuukouluttajakoulutusmateriaali</p> <p>opiskelijatutorkoulutusmateriaali</p>		
--	---	--	---	--	--

Liite 4. Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aloitusvaiheessa

Jyväskylän aikuisopisto

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

OPINTO-OHJAUS TUTKINNON SUORITTAMISEN ALOITUSVAIHEESSA

Opinto-ohjauksen tavoitteet	Tavoitteet ja sisältö	Vastuuhenkilö	Menetelmät ja materiaalit	Arviointi	Verkosto
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Opiskeluedellytysten turvaaminen opintososiaaliset edut arjesta selviytyminen	Vastuukouluttaja Ammatillinen erityisopettaja	opiskelijan kanssa keskustelu opinto-oppaaseen tutustuminen, mm. poissaolo-ohjeet, läsnäolo-ohjeistus alkuhaastattelu oppilaitoksen järjestyssäännöt pähdestrategia kriisitoimintaohjeet Opiskelijahuolto-suunnitelma Erityisopetussuunnitelma Opinto-ohjaussuunnitelma	Opiskelijapalaute tutkinnon osittain Poissaoloseuranta	Opiskelijahuoltotyön toimijat KELA Terveystenhoitaja
2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus	Opiskeluun kiinnittyminen opiskelijoiden perehdyttäminen	Vastuukouluttaja Ammatillinen	henkilötietolomake valtakunnallinen	Montako prosenttia hakijoista kutsutaan	Ammatillinen erityisopettaja

	<p>ja ohjaustarpeen arviointi opiskelijarekisterin luominen Opintojen jäsentyminen opiskelun orientointijakso lukuvuoden koulupäivät, työjärjestys LUKI- ja matematiikan seulat osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen henkilökohtainen oppimissuunnitelma (HOPS) erityisen tuen tarpeen huomioiminen (HOJKS) opiskelijoiden perehdyttämissuunnitelma</p>	<p>erityisopettaja Opinto-ohjaaja Kouluttajat Opiskelijatutorit</p>	<p>opetussuunnitelma, oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma osaamisen tunnistamisen kirjaaminen opinto-opas lukujärjestykset seulojen tulosten arviointi ja huomiointi opetuksen ja ohjauksen toteuttamisessa vertaistuki (ROPS) Henkilökohtaista- missuunnitelma ja HOJKS</p>	<p>valintahaastatte- luun? Mikä on tuki- ja erityisopetuksessa olevien opiskelijoiden määrä prosentteina?</p>	<p>Opinto-ohjaaja</p>
<p>3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus</p>	<p>Yksilöllinen opinpolku työssäoppiminen ja näytöt yksilöllisten koulutus- ja urapolkujen suunnittelu</p>	<p>Vastuukouluttajat Tutkinnonosavastaavat Työssäoppimisen ohjaajat Näytön arvioijat Opinto-ohjaaja</p>	<p>työssäoppimisen ohjeistukset näytönohjeistukset vertaistuki (ROPS)</p>	<p>Henkilökohtaistamis- suunnitelman noudattaminen Näyttöjen suunniteltu toteutuminen</p>	<p>Työssäoppimisen ja näytön toimijat</p>

Liite 5. Opinto-ohjaus tutkinnon suorittamisen aikana

Jyväskylän aikuisopisto

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

OPINTO-OHJAUS TUTKINNON SUORITTAMISEN AIKANA

Opinto-ohjauksen tavoitteet	Tavoitteet ja sisältö	Vastuuhenkilö	Menetelmät ja materiaalit	Arviointi	Verkosto
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Ihmisenä ja ammattilaisena kasvaminen vastuun kantaminen alan työkuulttuurin vahvistaminen Itsetuntemuksen ja itseluottamuksen vahvistaminen	Koko henkilöstö	opintojen tukeminen onnistumisen kokemukset opiskelijan aito kohtaaminen; kuunteleminen, keskusteleminen, lupa kysyä, lupa saada palautetta mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen työelämään tutustuminen työsuojelun huomioiminen	Arviointi tutkinnon osittain Poissaolojen seuranta HOJKSin seuranta Keskeyttämisen ja eroamisen määrä, HUOM! Negatiiviset eroamiset! Tukipalvelujen määrä ja toimivuus Opiskelijapalautteet opiskelun eri vaiheissa	Työssäoppimispaikat
Opintojen suunnitelmallinen eteneminen opiskelijoiden omatoiminen opintojen seuranta	Vastuukouluttajat Kouluttajat Ammatillinen erityisopettaja Opinto-ohjaaja Toimistosihteerit	arviointit kahden viikon sisällä kurssin päättymisestä opon tunnit opintokokonaisuuksittain puuttuvien	Opintoviikkokokerymät Tukipalvelujen tarjonta ja toimivuus: opiskelijakyselyt Kurssiarviointit ja palautteet		KELA L-S lääninhallitus

<p>vastuukouluttajan suorittama opintojen etenemisen seuranta toimenpiteet, kun opinnot eivät etene työssäoppimisen ja näyttöjen ohjeistaminen keskeyttävien ja eroavien opiskelijoiden ohjaus</p>		<p>opintosuoritusten suunnittelu ja toteuttamisen tukeminen henkilökohtiastamis-suunnitelman tarkistaminen opintokokonaisuuksittain HOJKsin seuranta tuki- ja erityisopetus opiskelijarekisteri opintososiaaliset edut henkilökohtaiset keskustelut suullinen tai kirjallinen varoitus poissaolo-ohjeistus tilastointi ja seuranta ulkopuolisten opintojen kirjaus keskeyttävien ja eroavien ohjauskeskustelu</p>	<p>Opinto-ohjaajan opiskelijamäärä/vuosi? Opiskelijatutorin opiskelijamäärä/vuosi? Keskeyttäneiden ja eronneiden jatkosuunnitelmat (laadittu yhdessä ohjaajan kanssa ohjauskeskustelussa)</p>		
<p>3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus</p>	<p>Opintojen suuntautuminen kohti uravalinnan tavoitteita opiskelijan edistyminen yksilöllisellä opinpolulla</p>	<p>Opinto-ohjaaja Yksikönjohtaja Vastuukouluttajat Kouluttajat Tutkinnonosavastaavat</p>	<p>työssäoppiminen työpaikkaohjaajien kouluttaminen puitesopimukset topaikoista</p>	<p>Palautteet Valintojen toteuttaminen</p>	<p>2. asteen oppilaitokset Työssäoppimis- ja näyttöpaikat Kansainvälisyysverkosto</p>

	valinnaiset opinnot työssäoppiminen opinnäytetyön ja työssäoppimisen yhdistäminen työhön ja/tai jatko- opintoihin suuntautuminen ammatti-identiteetin vahvistaminen	ATK-tukihenkilö	näytön arvioijien koulutus ja materiaali kv-työssäoppiminen ohjauskeskustelut ATK-tukipalvelut		
--	---	-----------------	--	--	--

Liite 6. Opinto-ohjaus tutkinnon päättymisvaiheessa

Jyväskylän aikuisopisto

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

OPINTO-OHJAUS TUTKINNON PÄÄTTYMISVAIHEESSA

Opinto-ohjauksen tavoitteet	Tavoitteet ja sisältö	Vastuuhenkilö	Menetelmät ja materiaalit	Arviointi	Verkosto
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Yksilöllisten ratkaisujen tukeminen vaihtoehtojen selkiintyminen päätöksentekotaitojen kehittäminen osallisuuden lisääminen siirtymävaiheessa tukeminen	Yksikönjohtaja Opinto-ohjaaja Vastuukouluttaja	Päätöskeskustelut ja jatko-ohjaus Vaihtoehtojen löytäminen Yhteistyöneuvottelut	Työllistymistilastot Tuloksellisuusmittarit	Työelämä Työvoimahallinto
Tutkintotodistus Todistus suoritetuista opinnoista opintosuoritusten tarkistaminen puuttuvien opintosuoritusten suunnittelu ja toteuttamisen tukeminen	Valmistuminen tavoitteiden saavuttamiseksi perustutkinto, ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto	Yksikönjohtaja Opinto-ohjaaja Vastuukouluttaja		Tutkintotodistuksen saaminen suoritus-aika läpäisyprosentti todistus suoritetuista opinnoista opintomenestys opinnäytetyöt stipendit	Työelämä Ammattijärjestöt

päättökysely Ilmoitus valmistuvista opiskelijoista lehteen					
3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Työllistyminen tai jatko- opintoihin sijoittuminen työpaikka jatko-opiskelupaikka Koulutusta ja kykyjä vastaavan jatkopaikan löytyminen omalle alalle työllistyminen oman jatkokoulutuspaikan löytyminen	Opinto-ohjaaja Vastuukouluttaja Koulutussihteeri Yksikönjohtaja Rehtori	työnhakuun opastaminen jatko-opinnoista tiedottaminen haku jatko-opintoihin työvoimapalveluista tiedottaminen jatko-opiskelupaikkojen hakuoppaat ja lomakkeet, internet-sivut jatko-ohjaus: ammattikorkeakoulu, yliopisto/korkeakoulu, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, työvoimapolitiittinen koulutus	Työllistymistilastot Jatko-opintoihin sijoittuminen Opiskelijapalaute	Työpaikat Ammattikorkeakoulut Yliopistot Työvoimahallinto Oppisopimustoimisto Alan ammattijärjestöt

Liite 7. Opinto-ohjaus opintojen jälkeen

Jyväskylän aikuisopisto
 Sosiaali- ja terveysalan yksikkö
 OPINTO-OHJAUS OPINTOJEN JÄLKEEN

Opinto-ohjauksen tavoitteet	Tavoitteet ja sisältö	Vastuhenkilö	Menetelmät ja materiaalit	Arviointi	Verkosto
1. Henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen ohjaus	Osallisuuden toteutuminen syrjäytymisen ehkäisy, voimaantuminen	Opinto-ohjaaja	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Työvoimahallinto Sosiaali- ja terveystoimi
2. Oppimisen ja opiskelun ohjaus	Oman elämänpolun tarkentuminen työelämä jatko-opiskelu	Opinto-ohjaaja	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Mahdollisuus jälkiohjaukseen	Työvoimahallinto Yritykset Jatko-opiskelupaikat
3. Ammatillisen suuntautumisen ohjaus	Koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin ennakointi alueellinen kehittäminen	Tiimit Alakohtaiset kehittämissryhmät Kouluttajat Opinto-ohjaaja	Yhteistyö työelämän kanssa Yhteistyöneuvottelut	Sijoittumiskysely Ammatillisen koulutuksen tunnettavuus ja näkyvyys julkisuudessa	Media Maakunnan oppilaitokset ja työnantajat Valtakunnallinen yhteistyö OPM ja OPH